

13.oktoober 2023

Ettepaneku esitaja:

MTÜ Meie Nursipalu

juhatuse liikmed:

Maarika Niidumaa (ik 47808236521),

Meljo Musto (ik 36806066528),

registrikood: 80620099

aadress: Ede-Paaloja talu, Vana-Roosa küla, Rõuge vald, Võrumaa

e-post: nursipalu@gmail.com

ETTEPANEK OBJEKTI LOODUSKAITSE ALLA VÕTMISEKS

Käesolevaga esitame vastavalt **Looduskaitseaduse § 8-le** ettepaneku kõrge väärtusega objekti kaitse alla võtmiseks koos asjakohaste ettepaneku põhjenduste, kaitsekorra põhimõtete ja ala piiritlemise ning tsoneeringu ettepanekutega.

OBJEKTI KIRJELDUS

Kaitse alla võtmise ettepanek tehakse **Võru maakonnas, Rõuge valla, Võru valla ja Antsla valla territooriumile jääva kaitseala moodustamise osas.**

Objekt asub Võru maakonnas Rõuge vallas Lökkä, Laossaarõ, Sänna ja Tsirgupalu külas, Antsla vallas Luhametsa ja Piisi külas ning Võru vallas Kurenurme, Hännike, Mustassaare, Sõmerpalu ja Juba külas.

Suurem osa ettepaneku aluseks olevast alast on Võru-Hargla nõos paiknev loodusmaastik. Seetõttu iseloomustab piirkonda üldiselt liigniisked olud ehk kõrge märgade muldade osakaal, tihe vetevõrk ning kõrge metsasuse protsent (põhikaardi järgi metsamaad 95 km² ehk 74%). Kõige olulisemad veekogud on Mustjõgi ja Rõuge jõgi, millele lisanduvad mitmed ojad ning tihe kraavide võrgustik. Kuna uuringuala on inimeste poolt hõredalt asustatud, siis asuvad siin suhteliselt tihedalt inimpeglike kaitsealuste liikide elupaigad.

Kaitse alla võetav objekt asub valdavalt riigimaal.

Objekt hõlmab järgmisi kaitsealuseid loodusobjekte ja liike:

1. Keretü looduskaitseala, KLO1000668, 1060,4 ha;
2. Timmase looduskaitseala, RAH0000534, rahvusvaheline kood EE0080635, Natura loodusala, 390,3 ha;

I Kaitsekategooria liigid ja nende püsielupaigad¹:

3. Must-toonekure püsielupaik, Lükka külas (EELIS kr_kood KLO9128274);
4. Must-toonekure püsielupaik Lükka külas (EELIS kr_kood KLO9128276);
5. Must-Toonekure püsielupaik Timmasel (EELIS kr_kood KLO9128272);
6. Väike-konnakotka püsielupaik, Laossaarõ (EELIS kr_kood KLO9129354);
7. Väike-konnakotka püsielupaik, Kurenurme (EELIS kr_kood KLO9129356);
8. Kanakulli püsielupaik, Kerretü looduskaitsealal (EELIS kr_kood KLO9128160);
9. Kanakulli püsielupaik, Juba, (EELIS kr_kood KLO9115560);
10. Merikotka püsielupaik, Keretü looduskaitsealal (EELIS kr_kood KLO9129357);
11. Merikotka püsielupaik, Kerretu (EELIS kr_kood KLO9129364);
12. Kalakotka püsielupaik, Kikkaoru (EELIS kr_kood KLO9128960);
13. Kalakotka püsielupaik, Tsirgupalu (EELIS kr_kood KLO9128273);
14. Kalakotka püsielupaik, Sõmerpalu (EELIS kr_kood KLO9129365);

Vääriselupaigad:

15. VEP132180, märgalade männikud ja kaasikud
16. VEP204523, märgalade männikud ja kaasikud
17. VEP204522, märgalade männikud ja kaasikud
18. VEP209650, kuusikud ja kuusesegametsad
19. VEP209650, kuusikud ja kuusesegametsad
20. VEP114059, männikud ja männisegametsad
21. VEP210234, kuusikud ja kuusesegametsad
22. VEPE01749, märgalade männikud ja kaasikud
23. VEPE01748, märgalade männikud ja kaasikud
24. VEPE01750, kuusikud ja kuusesegametsad
25. VEPL00271, ojade kaldanõlvad
26. VEP211123, teised lehtmetsad
27. VEP204627, märgalade männikud ja kaasikud
28. VEP132174, märgalade männikud ja kaasikud
29. VEP204813, märgalade männikud ja kaasikud
30. VEP204811, märgalade männikud ja kaasikud
31. VEP204812, märgalade männikud ja kaasikud
32. VEP211126, märgalade männikud ja kaasikud
33. VEP211124, märgalade männikud ja kaasikud
34. VEP211127, märgalade männikud ja kaasikud
35. VEP204428, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad
36. VEP204538, märgalade männikud ja kaasikud
37. VEP211851, märgalade männikud ja kaasikud
38. VEP211086, märgalade männikud ja kaasikud
39. VEP206132, märgalade männikud ja kaasikud
40. VEP211852, märgalade männikud ja kaasikud
41. VEP206133, märgalade männikud ja kaasikud
42. VEP132181, märgalade männikud ja kaasikud
43. VEP210233, kuusikud ja kuusesegametsad
44. VEP132179, kuusikud ja kuusesegametsad
45. VEP132182, lepikud
46. VEPL00271, ojade kaldanõlvad

---

¹ Nimekiri ei pruugi kajastada kõiki piirkonnas teadaolevaid I kaitsekategooria liike, tuginetud on taotluse esitajale teadaolevate andmetele

47. VEP132183, ojade kaldanõlvad
48. VEP211850, männikud ja männisegametsad
49. VEP204810, kuusikud ja kuusesegametsad
50. VEP208575, männikud ja männisegametsad
51. VEP208513, ojade kaldanõlvad
52. VEP209947, männikud ja männisegametsad
53. VEP207437, männikud ja männisegametsad
54. VEP207438, männikud ja männisegametsad
55. VEP207440, männikud ja männisegametsad
56. VEP209911, märgalade männikud ja kaasikud
57. VEP207439, männikud ja männisegametsad
58. VEP159026, männikud ja männisegametsad
59. VEP208516, männikud ja männisegametsad
60. VEP208515, männikud ja männisegametsad
61. VEP208514, männikud ja männisegametsad
62. VEP114054, märgalade männikud ja kaasikud
63. VEP206145, männikud ja männisegametsad
64. VEP206308, kuusikud ja kuusesegametsad
65. VEP206307, haavikud
66. VEP209651, märgalade männikud ja kaasikud
67. VEP206305, teised lehtmetsad
68. VEP209652, haavikud
69. VEP206306, kuusikud ja kuusesegametsad
70. VEP114058, märgalade männikud ja kaasikud
71. VEP114057, märgalade männikud ja kaasikud
72. VEP114056, märgalade männikud ja kaasikud
73. VEP114060, kopratammide mõjualad
74. VEP206788, männikud ja männisegametsad
75. VEP207042, männikud ja männisegametsad
76. VEP211176, männikud ja männisegametsad
77. VEP132191, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad
78. VEPE01755, männikud ja männisegametsad
79. VEPE01752, männikud ja männisegametsad
80. VEPE01751, männikud ja männisegametsad
81. VEP207788, märgalade männikud ja kaasikud
82. VEP209857, teised lehtmetsad
83. VEP209858, männikud ja männisegametsad
84. VEP207787, männikud ja männisegametsad
85. VEP132195, männikud ja männisegametsad
86. VEP204805, märgalade männikud ja kaasikud
87. VEP208580, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad

Käesoleva kaitse alla võtmise ettepaneku järgi jäävad alale järgmised **Natura 2000 võrgustiku alad:**

88. Rõuge jõgi (Äiu jõgi) VEE1004100²

---

² EELIS,

https://eelis.ee/default.aspx?state=2;572247461;est;eelisand;.&comp=objresult=veekogu&obj_id=936714223

(seotud objektid: läbib seisuveekogusid (paisjärved) Nursi veskijärv VEE2069750, Suurjärv (Rõuge Suurjärv), VEE2140300, Ratasjärv (Rõuge Ratasjärv) VEE2140100, Liinjärv VEE2140400, Tõugjärv VEE2140000, Kaku järv VEE2139110, Kahrila järv VEE2139100; suubuvad veekogud: Kibõra kraav VEE1004103, Märdi oja VEE1004104, Mäe-Võsu oja VEE1004105, Tsirgupalu kraav VEE1004106; Veekogu kaitsealused alad ja üksikobjektid Haanja looduspark (KLO1000469), Timmase looduskaitseala (KLO1000108), Rõuge jõe hoiuala (KLO2000079), Timmase LKA, Metsa skv. (KLO1100653), Haanja LP, Ööbikuoru skv. (KLO1101519), Haanja LP, Jürihani skv. (KLO1101521), Haanja LP, Tavaala pv. (KLO1101522), Haanja LP, Keskusala pv. (KLO1101523), Haanja LP, Pärändmaastiku pv. (KLO1101525))

89. Timmase looduskaitseala (KLO1000108)³

(seotud objektid: ala või üksikobjekt asub rahvusvahelise tähtsusega aladel Timmase loodusala EE0080635, Timmase EE0080635; Kaitsealuse ala või üksikobjekti veekogud Rõuge jõgi (Äiu jõgi) VEE1004100, Liigid, mis on kaitse eesmärgiks Pandion haliaetus (kalakotkas), I kat, Tetrao urogallus (metsis) II kat, Unio crassus (paksukojaline jõekarp), II kat, Ophiogomphus cecilia (rohe-vesihobu), III kat; alal asuvad kaitsealused alad või üksikobjektid Timmase LKA, Kaldsihi skv. (KLO1100915), Timmase LKA, Metsa skv. (KLO1100653), Timmase LKA, Timmase pv. (KLO1100652), Timmase LKA, Marja skv. (KLO1101741), Juba kalakotka püsielupaik (KLO3001306)

90. Pärlijõe hoiuala (KLO2000078)⁴

(seotud objektid: ala või üksikobjekt asub rahvusvahelise tähtsusega aladel Pärlijõe loodusala EE0080605; kaitsealuse ala või üksikobjekti veekogud Pärlijõgi VEE1155700, Kusurioja VEE1156500, Pärlijõe veskijärv VEE2069760, Alaveski järv (Sänna Alaveski järv) VEE2069740, Saarlase paisjärv VEE2069730, Huudva oja VEE1156200, Muhkamõtsa oja VEE1156400; Liigid, mis on kaitse eesmärgiks Cottus gobio (võldas), III kat, Ophiogomphus cecilia (rohe-vesihobu), III kat, Unio crassus (paksukojaline jõekarp)) II kat.

Muinsuskaitse- ja pärandkultuuriobjektid:

Nursipalu harjutusväljaku laiendamisega jääks kavandatavale alale:

1. arheoloogiamälestis rahvapärimestega seotud kivi "Kirstkivi" reg-nr 13655,
2. arvel olev ajalooline looduslik pühapaik Jummalläte reg-nr A31101.

Lisaks jääks laiendatavale harjutusväljakule mitmed teada olevad (Tartu Ülikooli arheoloogiateadete andmebaas), kuid mitte kaitse all olevad muistised:

- TÜ ID 2752 Maahaudkalmistu
- TÜ ID 1574 Kivikalmed
- TÜ ID 70 Laane kalmistu
- TÜ ID 287 Laane keraamikaleiukoht
- TÜ ID 12867 Pelgupaik
- TÜ ID 286 Piisi asulakoht
- TÜ ID 7628 Maahaudkalmistu^{2.2}

Samuti esineb kavandatavale alal mitmeid pärandkultuuriobjekte, sh:

- 698:RIP:025 Tsirgupalu ristimänd

Lükka, Luhametsa, Piisi külad ajaloolised asulad.

³ EELIS, <https://register.keskkonnaportaal.ee/register/protected-nature-object/7353380>

⁴ EELIS, <https://register.keskkonnaportaal.ee/register/protected-nature-object/7350975>

Alale jääks mitmeid **pärandkultuuriobjekte**⁵, nagu näiteks:

- Lükka metsavahikoht, Vahtkondade kordonid (hästi säilinud), reg nr 697:VKK:005;
- Ojapalu (Nursi) raadiovastuvõtukeskus, Okupatsioonija objektid, reg nr 698:OKU:002;
- Sõjatehnika peidukohad, Sõjalised objektid I ja II Maailmasõjast, Vabadussõjast, reg nr 697:MMS:005;
- Nursipalu raketibaas, Okupatsioonija objektid, reg nr 698:OKU:001;
- Kaevik, Okupatsioonija objektid, reg nr 918:OKU:006;
- Säna raketibaas, Okupatsioonija objektid, reg nr 698:OKU:003;
- Piisi talukoht, Põlised talukohad, reg nr 143:TAK:010;
- Kolga karjamõis (Rosettenhof), Muud mõisaaegsed tootmishooned, reg nr 143:MTH:005;
- Treisi metsnikukoht, Vahtkondade kordonid, reg nr 767:VKK:003;
- Kereti metsavahikoht, Vahtkondade kordonid, reg nr 767:VKK:011 jt

Alal asub **Lükka punker** - metsavendade punker, mis ehitati 1945 ja on taastatud külaelanike poolt.⁶

Tegemist on Võrumaa valdavalt metsase, vääriselupaikade poolest rikkaliku ja rohkelt pärandkultuuriobjekte sisaldava maastikuga, millel on olemas kõik Looduskaitseadusest tulenevad eeldused kaitsealana.

Kaitseala moodustatakse VV määruse “Keretü looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” (vastu võetud 04.10.2018 nr 91) ja “Timmase looduskaitseala kaitse-eeskiri” (vastu võetud 25.01.2018 nr 9), alale jäävate vääriselupaikade, ala läbivate rohevõrgustiku koridoride, rohevõrgustiku alade, Natura 2000 võrgustiku alade ja muinsuskaitseobjektide baasil.

Varasemalt kaitse alla võetud Keretü looduskaitsealaga (pindala kokku 1060,6 ha), Timmase looduskaitsealaga (pindala kokku 381,4 ha), kaitsealuste liikide püsielupaikadega ja vääriselupaikadega **moodustuks terviklik, vajaliku sidususega kaitseala kogupindalaga ca 5400 ha**. Piirkonna ökoloogilist seisundit, praeguste kaitstavate loodusobjektide killustatust ja planeeritavaid arendustegevusi silmas pidades, **loodaks terviklik kaitseala, mis tagaks piirkonna rohelise võrgustiku sidususe, loodusväärtuse ja miljöö säilimise**.

Kaitseala nimetamisel teeme ettepaneku kasutada nime Nursipalu rahvuspark (rahvapärane laialt levinud nimetus piirkonna kohta), alternatiividena Keretü rahvuspark (Keretü looduskaitseala järgi) või Hargla nõo rahvuspark (ajalooline sidusus).

⁵ Maa-Ameti kaardiserver, <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kohaparimus>

⁶ Info Lükka punker kohta:

[https://avaandmed.ee/L%C3%BCkk%C3%A4_punker_@_V%C3%B5ru_maakond_R%C3%B5uge_vald_Tsirgupaalu_k%C3%BCla_R%C3%B5uge_metskond_43_\(120677463\)](https://avaandmed.ee/L%C3%BCkk%C3%A4_punker_@_V%C3%B5ru_maakond_R%C3%B5uge_vald_Tsirgupaalu_k%C3%BCla_R%C3%B5uge_metskond_43_(120677463))

Kaitse alla võtmise eeldused e. kaitse-ettepaneku põhjendused

Looduskaitseseaduse § 7 alusel on täidetud kõik olulised kaitse alla võtmise eeldused:

OHUSTATUS

Maastikumuutused ja häiringud praeguste kaitsealade (Keretü, Timmase, Natura 2000 hoiualad) ümber võivad viia elupaiga seisundi halvenemise ja liigi populatsiooni hävimiseni kaitseala sees. Näiteks Keretü LKA kaitse-eesmärk ei ole lihtsalt mingi pindalalise objekti majandustegevusest puutumata hoidmine vaid kaitse-eesmärgina nimetatud liikide seisundi säilitamine või parandamine. Seega on ellu viidud leevendusmeede tõhus vaid siis, kui kaitse-eesmärgiks olevate liikide seisund peale kaitse-eeskirja kehtestamist säilib või paraneb. Keretü LKA kaitse-eeskirja loomisel oli eeldus, et suuri maastikumuutusi kaitseala ümber ei toimu. Sarnast negatiivset mõju võib avaldada arendus ka muudele kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele (must-toonekurg, merikotkas, kanakull, laanerähn ja valgeselg-kirjurähn jt)⁷.

Ettepanek kaitseala moodustamiseks hõlmab ala, kus on mitmeid metsise elupaiku: Vilbu, Kurenurme, Keretü ja Timmase. Metsise kaitse tegevuskava kohaselt on Eestis metsisele suureks ohuteguriks elupaikade killustumine (maastikumuutused, elupaikade kadu) ja elupaiga kvaliteedi langus kuivenduse mõjul, samuti on keskmiseks ohuteguriks häirimine. Metsise soodsat seisundi tagamiseks tuleb vältida maastiku killustamist. Et seda liiki kaitsta, on tarvis probleemile läheneda maastikupõhiselt kõiki võimalikke mõjusid arvesse võttes⁸. Metsist peetakse muuhulgas oluliseks niinimetatud katusliigiks ehk liigiks, kes vajab elamiseks palju ruumi ning kes on elupaigatingimuste suhtes valiv. Tagades katusliikidele sobivad tingimused, on kaitstud ka vähemtundlikud liigid. Metsise asurkondade säilitamiseks on olulised vähemalt 60-70 aastased puistud, mille majandamise käigus toimuv metsade noorenemine halvendab metsise elupaigakvaliteeti⁹.

Ettepanek kaitseala moodustamiseks hõlmab ala, kus on hulgaliselt nii kaitsealuseid liike ja nende elupaiku (vt loetelu allpool). Dokumendis "*Kaitsealuste linnuliikide inventuur. II vahearuanne*"¹⁰ on öeldud, et liigikaitse seisukohast on esmatähtis tagada toitumispaikades must-toonekurele soodsad tingimused. VahearuanDES on öeldud, et uuringu sihtliikide asurkonnad olid uuringu alal jätkuvalt heas seisus, välja arvatud must-toonekurg. Must-toonekure seisund kogu Kagu-Eestis on langev ja ebasoodne. Dokumendis on ka öeldud, et kanakulli arvukus on märgatvalt langenud ja levila on kahanenud ning seetõttu on vaja liigi käekäiku hoolega jälgida. Head toitumisveekogud, näiteks Tamula ja Vagula järv ja ka Leoki kalakasvatus kinnitavad, et piirkond väga sobilik on kalakotkale ja merikotkale (Kaitsealuste liikide inventuur, II vahearuanne).

⁷ K. Ait, metsaökoloogia doktorant, 21.09.2023, Täiendavad ettepanekud Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõule „Nursipalu harjutusvälja laiendamine planeerimisseadust kohaldamata ja Natura asjakohase hindamise algatamine“

⁸ Randla, T., Ojaste, I., Viht, E., Tammekänd, I., Leivits, M., Leivits, A., Nellis, R. (2015). Metsise (Tetrao urogallus) kaitse tegevuskava

⁹ Lõhmus, A., & Remm, L., 2017, Disentangling the effects of seminatural forestry on an ecosystem good: Bilberry (*Vaccinium myrtillus*) in Estonia. *Forest Ecology and Management*, 404, 75–83

¹⁰ Kotkaklubi MTÜ, U. Sellis, 2023, Kaitsealuste linnuliikide inventuur, II vahearuanne

“Kaitsealuste liikide inventuur, II vahearuanne” on öeldud: Kokkuvõttes on Nursipalu ja selle ümbrus uuringu sihtliikidele olulisemaid alasid Lõuna-Eestis. Seda võib visuaalselt tuvastada, kui vaadata I ja II kategooria kaitsealuste liikide elupaikade kaarti Nursipalu ümbruses (aruandes Kaart 8). **Nursipalu võiks I ja II kategooria liikide koondumise tõttu olla tervikuna kaitseala**, selle poolest on sisuliselt võrreldav näiteks Karula Rahvuspargiga”

Alal, mille suhte käesolev kaitseala loomise ettepanek tehakse, on eeldatavalt ka potentsiaalseid elupaiku, mis vajavad täiendavat uurimist. Maastikumuutused ja häiringud on potentsiaalne oht kaitsealuste liikide elupaikade seisundile (Kaitsealuste liikide inventuur, II vahearuanne).

Samuti on seni tuule- ja müratõkkena toiminud metsade maha võtmise läbi ohustad piirkonna elanike tervis ja vara. Alates novembrist 2022, kui tehti teatavaks Nursipalu harjutusvälja laiendamise kavatsus, on planeeritava laienduse alale võetud üle neljasaja metsateatise, sh hooldusraied. RKIK on raadanud metsi alates nov 2022 - 29.09.2023 ca 260 ha alal (ca 16 000 tm).¹¹ Uued metsateatised on võetud ca 60 ha alale. Seega on vääriselupaikade, püsielupaikade ja kaitsealuste liikide kaitmine ohus, kuna ala killustub intensiivse metsaraie tulemusena.

Esitatava kaitseala moodustamise ettepaneku kõige olulisemaks eelduseks ja põhjenduseks on järgmised haruldased ja kõrge kaitseväärtusega elupaigad ja liigid:

Natura 2000 elupaigatüübid:

vanad loodusmetsad (9010*)

niiskuslembesed serva-kõrgrohustud (6430)

lamminiidud (6450)

jõed ja ojad (3260)

rabad (7110*)

siirde- ja õõtsiksood (7140)

siirdesoo- ja rabametsad (91D0)*

soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)

allikad ja allikasood (7160)

Alal elavad mitmed I kaitsekategooria (loetelu eespool), II kaitsekategooria ja III kaitsekategooria liigid. Täiendavate kaitsemeetmetega on kaitsealuste j EL direktiivides nimetatud liikide soodsa seisundi tagamine kaheldav. Lisaks vajaks ala täiendavat uurimist, kuna loodusväärtuste seisukohalt on ala vähe uuritud.

Suvistel välitöödel (2023)¹² leiti alalt mitmeid nahkhiireliike (erinevatel vaatlusaladel 1 kuni 7 liiki) - nii Lükka kui Pugestu piirkonnas. Vastavalt LKS § 3 lg-le 2 loetakse liigi seisund soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik. Iga liigi soodsa

¹¹ MTÜ Meie Nursipalu koondtabel, andmed võetud metsateatiste alusel.

¹² Matti Masing, 2023, Uuringu esmane kokkuvõte valmib okt lõpuks, lõpparuanne veebruaris.

seisundi tagamise eeltingimuseks on elupaikade kaitse. Nahkhiirte puhul tähendab see nii suviste elupaikade, parvlemispaikade, rändeteede kui ka talvituspaikade säilitamist. Suvised elupaigad jagunevad omakorda varjepaikadeks, liikumisteedeks ja toitumisaladeks. Suvised varjepaigad võivad asuda nii puuõõnustes kui ka hoonetes. Seega on oluline kaitsta parke ja vanu metsi, eriti neis leiduvaid õõnsuste ja lõhedega vanu puid, surnult seisvaid puid ning tüükaid.

Kaitse alla võetava ala ettepanekus arvestatakse rohelist võrgustikku ja rohekoridoride toimimist. Dokumendis “*Võru maakonna rohevõrgustik*”¹³ on öeldud:

1. Olulisem tuumalade suurendamisest on olemasolevate säilitamine. Vältida tuleb tuumalade kompaktsuse vähenemist või killustamist joonobjektide tõttu.
2. Tagada tuleb rohevõrgustiku riikliku tähtsusega struktuurielementide (tuumala, koridor) ja riikliku tähtsusega rohevööndi (vt joonis 1) moodustavate madalamat järku struktuurielementide terviklikkus ja toimivus, milleks tuleb üldjuhul vältida tehnilise taristu objektide rajamist nimetatud elementide kaudu. Riikliku tähtsusega tuumalade ulatus ei tohi väheneda üle 10%.
3. Riigi toimimiseks vajalike objektide kavandamisel rohevõrgustiku aladele, tuleb tagada tuumalasisene ja tuumaladevaheline ruumiline ning funktsionaalne sidusus.

Planeeritava kaitseala alal asuvad:

Vagula tuumala (T3)

Sänna tuumala (T4)

Vagula tuumala - on maakondliku tähtsusega suur rohevõrgustiku tuumala, riikliku tähtsusega rohevõrgustiku tugiala. Ala on osaliselt Võru linna rekreatiivala. Piirneb põhja pool Tallinn - Tartu - Võru – Luhamaa põhimaanteega ja Võru- Kuigatsi – Tõrva tugimaanteega, lõunas Võru - Mõniste – Valga tugimaanteega. Tuumala jagab kaheks ida läänesuunaliselt kulgev Valga-Petseri raudtee. Tuumalasse Võru maakonna rohevõrgustik jääb Kaitseväe Nursipalu harjutusväli. Alas asub Tamula järve hoiuala (Võru linnas, Natura 2000 loodusala), Vagula järve hoiuala (Natura 2000 loodusala), Rõuge jõe hoiuala (Natura 2000 loodusala), Timmase LKA (Natura 2000 loodusala), mitmed kaitstavate liikide elupaigad ja kasvukohad. Ura oja ja Võhandu jõe ülemjooksu suubla. Rõuge jõest lääne pool esineb liikumispiiranguga alasid.

Sänna tuumala - maakondliku tähtsusega väike tuumala. Ala läbib Mustjõgi ja Pärlijõgi (lõhejõed). Jõgede kallastel on inventeeritud Natura elupaiku (niidud). Pärlijõgi on kaitstav hoiualana, ühtlasi Natura 2000 loodusala. Esineb vähesel määral kaitstava liigi elupaiku ja kasvukohti. Valdavalt okasmetsane ala, suures osas riigimets. Vähenes hajus asustus jõgede kallastel. Idasuunas ca ühe kilomeetri kaugusel Võru - Mõniste – Valga tugimaantee. **Kaitseala loomisel tagatakse rohevõrgustiku säilimine ja toimimine.**

Ökosüsteemi terviklikkuse väärtustamine ja säilitamine, roheline võrgustiku sidususe hoidmine ja parandamine, arendades sealjuures inimesele suunatud puhkeotstarbelisi tegevusi, on üldine huvi. Läbi integreeritud planeerimise tuleb roheline võrgustiku (rohetaaristu) sidus jätkumine tagada alevikes ja linnades. Rohetaaristu strateegiline kavandamine ja majandamine loob tingimusi ökosüsteemi hüvede toimimiseks, toetab

---

¹³ Võru maakonna rohevõrgustik, T. Veersalu, 2015, https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/10/5_Voru-maakonna-rohevorgustik.pdf

kaudselt majandust, puhkepiirkondade säästlikku arengut, kohalike väärtuste säilimist, ressursside otstarbekamat kasutust ning kogukondade eluolu tervikuna.

Nursipalu harjutsvälaj arendusprogrammis on planeeritud mitmeid maaparandustöid. Elupaiku ja elustikku ohustab hõljuvainete ja setete jõkke kandumine maaparandussüsteemidest. Maaparandusega kaasneb veekogudes settekoormuse suurenemine, mis tekib kraavide kaevamisel, nende hooldamisel ning hilisemate geomorfoloogiliste protsesside tagajärjel. Toitained koos tahkete osakestega kanduvad maaparandussüsteemis voolava veega või otse pinnaveega eesvoolu ja sealt suublasse¹⁴.

HARULDUS

Ala on unikaalne kohaga seotud militaartegevuse tõttu, mis on läbi ajaloo muutunud ja jätnud oma jäljed maastikku ja kohalugudesse. Kogu kaitsealaks planeeritaval alal on näha maastikul jälgi varasemast militaartegevusest. Alal on põliseid talukohti. Ala asub Hargla orundis, mis on omapärane just veestiku ja sellest lähtuva elustiku tõttu.

Kuigi alal seni ülepinnaalset, süsteemset ja kõiki liike ja elupaigatüüpe katvat inventeerimist pole tehtud, on sellele vaatamata erinevate osaliste inventeerimiste, seiretööde ja juhuvaatlustega kogutud andmestik haruldaste ja kaitsealuste elupaikade ning liikide osas üpris esinduslik ning **ei jäta vähimatki kahtlust ala kõrge looduskaitse väärtuse ja tervikuna säilitamiseks kaitse alla võtmise olulisusest**. Eraldi väärib esile tõstmist, et selle väärtuste spektri on säilitanud mitte pikaajaline range kaitse, vaid traditsiooniline looduskasutus ja varasemalt ka kaitsemetsade püsimeetsandus.

Tulenevalt riigikaitsealastest vajadustest on Kaitseministeerium teinud ettepaneku läbi Rõuge valla üldplaneeringu lahendada riigikaitsemaala laiendamise Tsirgupalu ja Lükkä külades - seda nõu esimese harjutsvälja laiendamise kohta (protsee algas 2004). Üldplaneeringulahenduse väljatöötamisel on planeeringu koostaja seadnud eesmärgiks, et riigikaitsemaala laiendamine ei tohi avaldada võrreldes olemasoleva olukorraga negatiivsemat mõju kohalike elanike elukeskkonnale, Rõuge valla arengule, valla elanike arvule ja looduskeskonnale¹⁵. Kui aga laiendamine mõjutab negatiivselt eeltoodud tegureid, võrrelduna olemasoleva olukorraga, tuleb arendajal rakendada leevendavaid meetmeid allpool toodud prioriteetsuse järjekorras:

1. Leevendavate meetmete kasutuselevõtt
2. Kasutuskooormuse vähendamine
3. Negatiivset mõju põhjustavate tegevuste ärajätmine
4. Negatiivsete mõjude kompenseerimine

¹⁴ Tuvikene, A., Järvekülg, R., Timm, H., Ott, I., Pall, P., Freiberg, R., Piirsoo, K., Viik, M. 2004. Koiva vesikonna pinnaveekogude ülevaade ja ökoloogiline seisund. Aruanne. EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut Hüdrobioloogia Osakond

http://www.keskkonnaamet.ee/vesikonnad/static/files/133.Koiva_kolmas_etapp_aruanne.pdf

¹⁵ Rõuge valla üldplaneering, 2013, <http://www.aarens.ee/attachments/article/45/Rouge%20seletuskiri.pdf>

Kaitseala loomise vajadust tõendab see, et seni ei ole eelnimetatud leevendavaid meetmeid rakendatud. Ala kasutuskooormus on ajas kasvanud, samuti müra.

2018, aastal koostatud Nursipalu harjutusvälja (Nursipalu harjutusvälja ehitusprojekti keskkonnamõju hindamine, 2026)¹⁶ KMH raames viidi läbi eraldi militaarmüra uuring, mille teostas Akukon Oy Eesti filiaal ja koostati eraldi eksperthinnang kaitstavatele linnuliikidele, mille teostas MTÜ Kotkaklubi.

KMH tulemusel selgus, et mõju võib eeldatavalt avalduda:

maastikule (mõju avaldub lokaalselt suuremate raadamisalade piirkonnas, kuid suuremal osal harjutusvälja alast senised metsamaastikud siiski säilivad), pinnasele (ehitustööde mõju), taimkattele (peamiselt raadamise tõttu), kaitstavatele taimeliikidele (maaparandussüsteemide rekonstrueerimine ja tallamine) – tuleb rakendada leevendusmeetmeid, loomastikule (raadamise tõttu avaldub maastiku muutus lokaalselt, suuremal osal harjutusvälja alast säilivad siiski praegustele sarnased elutingimused ning neil aladel loomastiku olulist vaesumist ei toimu), kaitstavatele linnuliikidele (I ja II kaitsekategooria: metsis (raadamise tõttu elupaikade hävimine ja killustumine, maaparandustööd, müra ja liikumishäiringud); merikotkas (elupaikade hävimine ja killustumine, müra ja liikumishäiringud); laanerähn (elupaikade hävimine ja killustumine); kanakull (müra ja liikumis-häiringute); III kaitsekategooria: väike-kärbsenäpp, musträhn, hiireviu, händkakk, punaselg-õgija, rukkirääk, värbkakk) – rakendada leevendusmeetmeid, rohevõrgustiku Vagula tuumala kvaliteedile (maastike muutus ja häiringud avalduvad lokaalselt, loodusmaastike osatähtsus alla 90% ei lange ning seetõttu tuumala toimimist tervikuna ohtu ei seata, samuti säilib piirkonna rohevõrgustiku sidusus).

Ühe olulisema leevendusmeetmena kaitstavatele linnuliikidele mõju vähendamiseks tehti KMHs ettepanek Keretü looduskaitseala moodustamiseks. Kaitseala moodustamine aitab kaitsta harjutusvälja loodusväärtusi ning aitab kompenseerida harjutusvälja arendustega kaasnevaid mõjusid. KMH eksperdi hinnangul tuleks edaspidi jätkata leevendusmeetmete rakendamist, sh panustada olemasoleva teavitussüsteemi tõhustamisele ja koostöö jätkamisele mõjutatud/huvitatud osapooltega (nt kohalikud omavalitsused, RMK, jahiseltsid, vajadusel piirkonna turismiettevõtjad). Oluline on samuti jätkata veeseiret, taimkatte/tallamiskooormuse hindamist ja linnustikuseiret.

Märkimisväärne on asjaolu, et nüüd, taaskordse ja suuremahulise Nursipalu harjutusvälja laiendamise puhul, ei ole keskkonnamõjude hindamine enam kohustuslik, kuna see nõue võeti Relvaseduse muutmisel Looduskaitseadusest välja. **Seda enam on õigustatud, et keskkonnameetmed rakendatakse läbi kaitseala loomise.**

¹⁶ Skepast ja Puhkim, 2018, "Nursipalu harjutusvälja ehitusprojekti keskkonnamõju hindamine"

Esitatava kaitseala moodustamise ettepaneku kõige olulisemaks eelduseks ja põhjenduseks on järgmised haruldased ja kõrge kaitseväärtusega elupaigad ja liigid:

I Kaitsekategooria liigid ja nende püsielupaigad:

Must-toonekure püsielupaik, Lükka külas (EELIS kr_kood KLO9128274);
Must-toonekure püsielupaik Lükka külas (EELIS kr_kood KLO9128276);
Must-Toonekure püsielupaik Timmasel (EELIS kr_kood KLO9128272);
Väike-konnakotka püsielupaik, Laossaarõ (EELIS kr_kood KLO9129354);
Väike-konnakotka püsielupaik, Kurenurme (EELIS kr_kood KLO9129356);
Kanakulli püsielupaik, Kerretü looduskaitsealal (EELIS kr_kood KLO9128160);
Kanakulli püsielupaik, Juba, (EELIS kr_kood KLO9115560);
Merikotka püsielupaik, Keretü looduskaitsealal (EELIS kr_kood KLO9129357);
Merikotka püsielupaik, Kerretu (EELIS kr_kood KLO9129364);
Kalakotka püsielupaik, Kikkaoru (EELIS kr_kood KLO9128960);
Kalakotka püsielupaik, Tsirgupalu (EELIS kr_kood KLO9128273);
Kalakotka püsielupaik, Sõmerpalu (EELIS kr_kood KLO9129365);

II ja III kaitsekategooria liigid vajaksid täiendavat uurimist, kuid seni on kaitealade koosseisus kaitse all näiteks:

metsis, (*Tetrao urogallus*), II kaitsekategooria,
paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), II kaitsekategooria
laanerähn (*Picoides tridactylus*), II kaitsekategooria
valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), II kaitsekategooria
rohevesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), III kaitsekategooria
harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), II kaitsekategooria
kuradi sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), III kaitsekategooria
roomavat öövilget (*Goodyera repens*). III kaitsekategooria
kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), II kaitsekategooria
kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), II kaitsekategooria
sagristarn (*Carex irrigua*), II kaitsekategooria
väike käöpõll (*Listera cordata*), II kaitsekategooria

Lisaks jäävad alale vääriselupaikades olevad püsielupaigad, kaitstavate liikide kasvukohad. Lisame need eraldi tabelina (Lisa 3).

Ala, kus soovitakse kaitseala moodustada, on veel märgatud, erinevates dokumentides nimetatud jäälindu (II kat), musträhni (II kat), karukolda (III kat), tiigilendlast (II kat), põhja-nahkhiirt (II kat), pruun-suurkõrva (II kat), sookurg (III kat) ¹⁷ jt

Vääriselupaigad:

VEP132180, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204523, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204522, märgalade männikud ja kaasikud
VEP209650, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP209650, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP114059, männikud ja männisegametsad
VEP210234, kuusikud ja kuusesegametsad

---

¹⁷ Matti Masing, 2023 nahkhiirte uuringu kokkuvõte on koostamisel

VEPE01749, märgalade männikud ja kaasikud
VEPE01748, märgalade männikud ja kaasikud
VEPE01750, kuusikud ja kuusesegametsad
VEPL00271, ojade kaldanõlvad
VEP211123, teised lehtmetsad
VEP204627, märgalade männikud ja kaasikud
VEP132174, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204813, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204811, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204812, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211126, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211124, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211127, märgalade männikud ja kaasikud
VEP204428, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad
VEP204538, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211851, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211086, märgalade männikud ja kaasikud
VEP206132, märgalade männikud ja kaasikud
VEP211852, märgalade männikud ja kaasikud
VEP206133, märgalade männikud ja kaasikud
VEP132181, märgalade männikud ja kaasikud
VEP210233, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP132179, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP132182, lepikud
VEPL00271, ojade kaldanõlvad
VEP132183, ojade kaldanõlvad
VEP211850, männikud ja männisegametsad
VEP204810, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP208575, männikud ja männisegametsad
VEP208513, ojade kaldanõlvad
VEP209947, männikud ja männisegametsad
VEP207437, männikud ja männisegametsad
VEP207438, männikud ja männisegametsad
VEP207440, männikud ja männisegametsad
VEP209911, märgalade männikud ja kaasikud
VEP207439, männikud ja männisegametsad
VEP159026, männikud ja männisegametsad
VEP208516, männikud ja männisegametsad
VEP208515, männikud ja männisegametsad
VEP208514, männikud ja männisegametsad
VEP114054, märgalade männikud ja kaasikud
VEP206145, männikud ja männisegametsad
VEP206308, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP206307, haavikud
VEP209651, märgalade männikud ja kaasikud
VEP206305, teised lehtmetsad
VEP209652, haavikud
VEP206306, kuusikud ja kuusesegametsad
VEP114058, märgalade männikud ja kaasikud
VEP114057, märgalade männikud ja kaasikud

VEP114056, märgalade männikud ja kaasikud
VEP114060, kopratammide mõjualad
VEP206788, männikud ja männisegametsad
VEP207042, männikud ja männisegametsad
VEP211176, männikud ja männisegametsad
VEP132191, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad
VEPE01755, männikud ja männisegametsad
VEPE01752, männikud ja männisegametsad
VEPE01751, männikud ja männisegametsad
VEP207788, märgalade männikud ja kaasikud
VEP209857, teised lehtmetsad
VEP209858, männikud ja männisegametsad
VEP207787, männikud ja männisegametsad
VEP132195, männikud ja männisegametsad
VEP204805, märgalade männikud ja kaasikud
VEP208580, märgalade kuusikud ja kuusesegametsad

Natura 2000 elupaigatüübid:

EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liikide ja nende elupaikade kaitse.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud liikide kaitse.

EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübid tüüpide kaitse

Loodusdirektiivi II lisa liigid: must-toonekurg, kalakotkas, metsis, rohe-vesihobu, paksukojaline jõekarp, vingerjas ning saarmas jt.

EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ IV lisa liigid.

TÜÜPILISUS

Ala, mille suhtes kaitseala moodustamise ettepanek tehakse, iseloomustavad üldiselt liigniisked olud ehk kõrge märgade muldade osakaal, tihe vetevõrk ning kõrge metsasuse protsent (põhikaardi järgi metsamaad 95 km² ehk 74%). Ala asub Hargla nõos.

Elustiku seisukohalt on ala esinduslik - on tüüpilisi rabakooslusi, madalsoid, märgalade männikuid ja kaasikuid, Lõuna-Eestile omaseid männikuid, kuusikuid ja männi- ja kuusesegametsi.

Ala võiks presenteerida Lõuna-Eesti tüüpilist elustiili - looduslähedast maakasutust ja eluviisi.

TEADUSLIK VÄÄRTUS

Nursipalu piirkonda on II ja III kaitsekategooria liikide esinemise osas vähe uuritud. Seega on esmatähtis ennetavalt teha uuringuid, et tagada loodusväärtuste kaitse. Eriti vähe on piirkonnas uuritud III kaitsekategooria liike. Ka I kaitsekategooria liikidest ei ole kõiki taimede ja loomarühmi uuritud. Potentsiaali leida uusi kaitsealuseid liike on, seda on välja toonud ka mitmed sihtuuringute tegijad.

Teaduslikust aspektist oleks kindlasti põnev teada saada, kuidas on varasem militaar-tegevus mõjutanud piirkonna loomastikku ja taimestikku, kogu ökosüsteemi. Samuti saaks ja tulekski uurida praeguse militaar-tegevuse mõju (nt sihmärgialade mõju ökosüsteemile tervikuna).

Alal on leitud mitut liiki nahkhiiri, täpsem kokkuvõte on koostamisel. Eestis praktiliselt puuduvad teadmised nahkhiirte kodupiirkonna suuruse, selle maastikulise struktuuri ja omaduste ning kasutuse kohta. Samas on see teave nahkhiirte kaitse paremaks korraldamiseks esmase tähtsusega, et püsielupaiga piirid ning seal rakendatavad kaitsekorralduslikud piirangud oleksid põhjendatud ning efektiivsed. Esmatähtis on sellelaadse info kogumine tiigilendlaste ja teiste haruldaste liikide kohta, kuid kaitsekorralduslikult on seda teavet vaja kõikide liikide kohta¹⁸. „*Nahkhiirlaste kaitse tegevuskavas*” (lk 42) on öeldud, et Eestis on meie tegelikud teadmised meil elavate nahkhiirte talvituspaikadest aga väga napid. Teadmata on ka nahkhiirte hajumise ulatused ning suunad. Vähe on teavet ka parvlemiskohtade kasutusest ja paiknemisest. Nursipalu piirkond võiks olla mitmekesiste loodustingimuste tõttu (vanad metsad, lennukoridorid, erinevad elupaigad, rändeteed) nahkhiirte uurimisala.

Ala pakub huvi muinsuskaitse seisukohast. Piirkonda on vähe uuritud, mistõttu on tõenäoline, et alal leidub veel teisi seni teadmata arheoloogiapärandi objekte¹⁹. Pärandkultuuri objektina on kindlasti põnev jumalläte. On teada, et piirkonnas on asunud Liguri küla, kuid infot selle kohta täpsemalt pole. Pärimuse seisukohast oleks huvitav uurida ka selle asuala ja teistegi piirkonna külade ajalugu.

Militaarajaloo uurijatele pakub uurimisainet Lükka metsavendade tegevusega seonduv ja info okupatsiooniaegsete objektide kohta. On teada, et E.Lippmaa käis Sänna kandis uurimas võimalikku radiatsioonikollet, kuid täpsem info selle kohta puudub.

Endise sõjaväebaasi territooriumil (Nursis, Sännas) võib olla jääkreostust, mida ei ole veel avastatud. Uurima peaks pinnast ja põhjavett ohtlike ainete suhtes. Kohaliku elaniku sõnul läks Sännas ümber raketikütust vedav tsistern. Kas jääkreostust on veel piirkonna lähimas kaevus (asustamata talu), pole uuritud. Alal teostatavad uuringud võivad anda väärtuslikku informatsiooni seoses militaaralade endise ja praeguse tegevusega. Rohkem infot omades, on võimalik rakendada meetmeid, mis aitaks tagada piirkonna inimeste tervise kaitse, puhta joogivee ja loodusrikkuse.

¹⁸ Keskkonnaamet, 2017, Nahkhiirlaste (Vespertilionidae) kaitse tegevuskava

¹⁹ Muinsuskaitseamet, kiri 13.12.2022 nr 1.1-7/1975

AJALOOLIS-KULTUURILINE VÄÄRTUS

Ajaloolis-kultuuriliselt on planeeritava kaitseala alal suuremad külad olnud Luhametsa, Lükka ja Tsirgupalu. Traditsiooniliselt on tegeletud põllu- ja metsamajandusega. Piisi küla on märgitud arheoloogiatundliku alana, sest küla on mainitud 17. sajandil Poola revisjoni käigus. Lõuna-Eesti asustusest on see vanim kirjalik allikas ja Sänna-Laane tee ääres on leitud ka keskaegsete savinõude kilde. **Seetõttu on üsna suur tõenäosus, et Piisi külas ja selle lähikonnas on elatud 500 aastat ja enamgi.** Kivestu kinnistu kandist on leitud keskaegsete savinõude kilde. Muinsuskaitseameti arvamusel on sellel alal tõenäosus leida arheoloogilisi leide, keskmisest kindlasti suurem.

Ala on osaliselt traditsiooniliselt olnud militaavaldkonna kasutuses - erinevatel ajaetappidel erinevas suuruses ja eesmärgil. ENSV ajal paiknesid Nursipalus ja Sännas Vene armee baasid. Ala oli osaliselt piiritletud aiaga ning kohalikele suletud. Eesti taasiseseisvumisel võttis militaarala kasutusele Kaitsevägi ja Kaitseliit.

Joonis 1. Praeguse Nursipalu harjutusvälja paiknemine ja välispiir

Nursipalu harjutusväli asutati 2008. aastal. Selle pindala on 3134 ha ja välispiiri pikkus 26 860 m. Hetkel soovitakse harjutusvälja ala laiendada ca 10 000 hektarini. **Kaitseala loomine võimaldaks militaarvaldkonna ja keskkonnakaitse koostöös olla heaks näiteks, kuidas militaaraladel oleks kaitstud loodusväärtused ja kuidas loodus omakorda toetaks militaarvaldkonda.** Tegevusi planeerides, looduslike tingimustega, inimasustusega ja riigikaitse vajadustega arvestades oleks võimalik olla maailmas eeskujuks militaar- ja tsiviiltegevuste vastastikku arvestavas koostöös. Targad lahendused aitaks kindlustada tugeva tagamaa erinevateks kriisideks.

ESTEETILINE VÄÄRTUS

Võru maakonna arengustrateedias 2035+ on öeldud: “Meie maakonna loodus on omanäoline: lopsakad metsad, rohked järved ja jõed, mäed ja orud, käänulised teed, künklikud põllud ja rohelised asulad. Meil on ruumi, õhku, avarust ja võimalusi tegutsemiseks. Et seda hoida, elame ja majandame säästvalt ja nutikalt”²⁰. Arengustrateegia kohaselt on üheks tegevussuunaks maastikumustri säilitamine, looduslike maastike, ristipuude ja muude looduslikepühapaikade hoidmine (lk 28).

Võrumaa männi- ja kuusemetsad on osa Eestimaa imekaunist loodusest. Ala ilmestavad kohati liigniisked alad, piirkonda läbivad jõed ja ojad. Kaitseala loomine aitaks tagada, et ala ei killustuks, ning säiliks id esteetilised vaated, kaunid metsaalad, jõeperved, niidud ja põllumaad koos taludega.

Nursipalu piirkonna metsad omavad rekreatiivset väärtust. Nursipalu kandi metsi ja maastikku tuleb säilitada kui Võrumaale omast metsarikast piirkonda.

RAHVUSVAHELISTEST LEPINGUTEST TULENEV KOHUSTUS

Euroopa Liidu elurikkuse strateegias²¹ on seatud eesmärgiks võtta 2030. aastaks kaitse alla vähemalt 30% ELi maismaast ja merest ning seda oodatakse igalt liikmesriigilt.²² Eestis on kaitse all 20,7%, ilma suurte järvealadeta 19,7%.²³ Loodusobjekti kaitse alla võtmine on vajalik nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) või Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) rakendamiseks.

Pärlijõe hoiualal peab olema tagatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Samad on ka Pärlijõe loodusala kaitse-eesmärgid. Lisaks kaitstakse Pärlijõe looduslal EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II ja V lisas nimetatud liigi elupaika.

Timmase looduskaitsealal peab olema tagatud I lisas nimetatud kaitstavate elupaigatüüpide - jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450) ning vanad loodusemetsad (*9010) kaitse; II lisas nimetatud liikid ja nende elupaikade kaitse.

²⁰ Võru maakonna arengustrateegia 2035+, <https://vorumaa.ee/wp-content/uploads/2023/05/Voru-maakonna-arengustrateegia-2035.pdf>

²¹ EC, 2021, 'Biodiversity strategy for 2030', *European Commission* (https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en) accessed December 22, 2021.

²² Euroopa Keskkonnaamet, 29.09.2023, <https://www.eea.europa.eu/ims/terrestrial-protected-areas-in-europe>

²³ Keskkonnaagentuur, 29.09.2023, <https://keskkonnaagentuur.ee/node/1390>

Keretü looduskaitsealal asub mitmeid EL tähtsusega elupaigatüüpe ja seega on mõistlik võtta Keretü praegune ala (käesolevas ettepanekus käsitletud reservaat ja Keretü sihtkaitsevöönd(id) Natura 2000 alana kaitse alla.

Rõuge jõe hoiualal peab olema tagatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi - jõgede ja ojade (3260) ning II lisas nimetatud liikide ja nende elupaikade kaitse.

Nahkhiirte kaitse peab olema tagatud EUROBATS – Euroopa nahkhiirte kaitse leping (Agreement on the Conservation of Populations of European bats), Eestis jõustunud Vabariigi Valitsuse 11.12.2004 korraldusega RT II 2004, 39, 143) alusel. Lisaks on kõik Eestis esinevad nahkhiired kantud Euroopa Liidu nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi loodusdirektiiv) IV lissasse ning tiigilendlane ka II lissasse.

“Nahkhiirlaste (Vespertilionidae) kaitse tegevuskava”²⁴

Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi kohaselt peavad kõik veekogumid, nii pinna- kui ka põhjaveekogumid, saavutama hea seisundi. (Direktiivi järgi tuli saavutada eesmärgid 2015. aastaks, kuid neid on edasi lükatud 2021. ja ka 2027. aastaks.) Eestis on moodustatud 39 põhjaveekogumit, mille seisundit hinnatakse. Seega ei saa me lubada pinna- ja põhjavee seisundi halvenemist piirkonnas. Kaitseala loomine võimaldaks tegevusi planeerida selliselt, et pinna- ja põhjavesi oleks kaitstud. Eestil tuleb täita EL veepoliitika raamdirektiivi nõudeid, lisa V (2000/60/EMÜ). Riigikontroll toob dokumendis *“Riigi tegevus põhjavee kaitsmisel”* välja, et piirkonnas, mida käesolev kaitseala ettepanek hõlmab, on põhjaveekogum halvas seisundis²⁵ (lk 9).

KAITSE ALLA VÕTMISE OTSTARBEKUS

Selleks, et tagada EL Elurikkuse strateegias seatud eesmärgid, tuleb Eestil täiendavalt võtta alasid looduskaitse alla. Kuna piirkonnas on rohkel kaitstavaid elupaiku (vääriselupaigad, kaitsealad) ja kaitsealuseid I kategooria liike, siis oleks mõistlik ala tervikuna võtta kaitse alla. Ühtlasi saaks lahendada ka militaartegevusega seoses kerkivad probleemküsimused. Kaitse-eeskirja saaks kirjutada tingimused, mis võimaldaks militaartegevust, samas selliselt, et oleks tagatud ka piirkonna elurikkuse ja lähipiirkonna elukeskkonna säilimine.

Valdav osa planeeritavast kaitsealast asub riigimaal. Vaid vähene osa asub eramaadel. Riigimaade osakaalu iseloomustab Lisa 4.

Ala on otstarbekas kaitse alla võtta ka põhjusel, et tagada tulevikus piirkonnas puhas joogivesi. Kaitsekorra kehtestamisel kaalutaks põhjalikumalt võimalikke ohte. Keskkonnaotsustes tuleb lähtuda vältimisprintsipiibist ja ennetada võimalikku keskkonnakahju. Nursipalu harjutusvälja arendamist korraldab RKIK, kellel

²⁴ Keskkonnaamet, 2017, Nahkhiirlaste (Vespertilionidae) kaitse tegevuskava kaitse tegevuskava

²⁵ Kontrolliaruanne, Riigikontroll 2018, Riigi tegevus põhjavee kaitsmisel.

puuduvad pädevused keskkonnaotsuste tegemiseks. Seetõttu on oluline kaasata ka keskkonna valdkonna pädevus, et ennetada võimalikku kahju keskkonnale. Keskkonnakahju likvideerimine võib osutuda kallimaks või isegi tagasipöördumatuks, kui ennetav ja tark planeerimine. Seetõttu ongi väga vajalik luua piirkonnas suuremapindalalisem kaitseala.

KAITSE ALLA VÕTMISE EESMÄRK

Kaitse alla võtmise eesmärk on looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamine, kaitsmine, taastamine, uurimine ja tutvustamine.

Eesmärgiks on:

1) kaitsta järgmisi kaitsealuseid linnuliike ja nende elupaiku: must-toonekurg (*Ciconia nigra*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), metsis (*Tetrao urogallos*), kanakull (*Accipiter gentilis*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) (direktiiv 92/43/EMÜ nimetatud lisas II) ja rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*) (direktiiv 92/43/EMÜ nimetatud lisas II). Nimekiri võib täieneda.

2) kaitsta, säilitada ja taastada vanu palu-, laane-, sooviku- ja salumetsasid, madalsoid, rabasid ja siirdesoid ning nendes kasvavaid järgmisi taimeliike: kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), sagristarn (*Carex irrigua*) ja väike käopõll (*Listera cordata*).

3) kaitsta kompaktsed metsamassiivi, mis on sobiv elupaik ohustatud ja haruldastele kaitsealustele liikidele;

elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need on vanad loodumetsad (9010*), niiskuslembesed serva-kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), jõed ja ojad (3260), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), siirdesoo- ja rabametsad (91D0)*, soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), allikad ja allikasood (7160).

4) Kaitsta traditsioonilisi Lõuna-Eesti metsa- ja põllumaastikke, sh väärtuslikke põllumaid.

PÕHJENDUSED KAITSTAVA LOODUSOBJEKTI TÜÜBI VALIKU KOHTA

Käesoleva loodusobjekti kaitse alla võtmise ettepanekuga soovime valida kaitseala tüübiks rahvuspark, sest rahvuspark kaitsealatuübina võimaldaks looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamist ja kaitsmisest, taastamist, uurimist ja tutvustamist.

Rahvuspargina kaitse alla võttes väärtustatakse piirkonna elulaadi. Samas võimaldab rahvuspargi vööndite tsoneering paindlikku lähenemist militaarvaldkonna tegevuste lubamiseks. **Mõistlikum on võtta kaitse alla pigem suurem osa piiranguvööndina (nagu ettepanekus kirjas) ja kehtestada kaitse-eeskiri militaarvaldkonna vajadusi arvestades, kui võtta kaitse alla väikesi maa-alasid, mis tegelikult terviklikku loodusväärtuste kaitset ei tagaks.**

1. Põhjendatus rohevõrgustiku terviklikkuse säilitamiseks

Kaitseala ettepanekus käsitletav ala asub rohelise võrgustiku **riikliku tähtsusega Vagula tugialal (T1, suurus 91,7 ha)**. Kuna Relvaseaduse § 85 lg 3¹ - 3² kohaselt peatuvad harjutusvälja laiendamisel varem kehtestatud planeeringud või nende osad ja seni kehtinud planeeringud tuleb Vabariigi Valitsuse otsusest lähtudes muuta, siis on igati asjakohane, et VV tasandil kehtestataks ka alale rohelise võrgustiku säilitamise tagamise põhimõtted, millest siis kohalikud omavalitsused peaksid üld- ja/või maakonnaplaneeringut muutes lähtuma. Kaitseala loomisel tagatakse rohelise võrgustiku säilimine militaarse arenduse puhul.

Rohelise võrgustiku säilimiseks ja toimimiseks määratakse tugialade ja koridoride üldised kasutustingimused. Need oleks aluseks arendus- ja majandustegevuse korraldamisel rohelise võrgustiku aladel. Tugiala funktsioneerimiseks on vajalik, et looduslike alade osatähtsus tugialal ei langeks alla 90 protsendi. Praegu on need tingimused määratud Võru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus *“Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”*²⁶, kuid olukorras, kus maakonnaplaneeringut tuleks muuta lähtudes Vabariigi Valitsuse otsusest, sh Nursipalu harjutusvälja arendusprogrammist²⁷, siis tuleks rohelise võrgustiku säilitamise ja toimimise põhimõtted kehtestada läbi kaitseala kaitsekorra.

2011. a koostati *“Nursipalu harjutusvälja ja selle ümbruse rohevõrgustiku eksperthinnang”*²⁸, milles on öeldud, et sõjaväepolügooni rajamisega riigi suurele rohevõrgu tugialale on vajalik hoolikalt valida rajatiste asukohad (lk 5), et **mitte kahjustada tugialade terviklikkust**. Eksperthinnangus on öeldud, et Nursipalu harjutusväli ei ole tulenevalt oma asukohast (riikliku tähtsusega tugialal) rohevõrgustiku eesmärkidega kooskõlas olev tegevus. Nagu Võru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringus *“Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”* seatud tingimuste käsitlest selgub, oli Nursipalu harjutusvälja rajamine (2017) mitmes mõttes rohevõrgu laiimate eesmärkidega ja ka osade seatud kasutustingimustega vastuolus. Näiteks on suurtele tugialadele vastunäidustatud muuhulgas sõjaväepolügoonide rajamine. Siiski, säilitamaks rohevõrgu funktsioneerimist on olemasolevat Nursipalu harjutusvälja planeeritud selliselt, et võimalik mõju rohevõrgu taimestikule ja loomastikule oleks võimalikult vähene. Eksperthinnangus on kirjas, et vastavalt loodusväärtuste inventuurile on see

²⁶ Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused, 2005, lk 11 <https://maakonnaplaneering.ee/maakonnaplaneeringud/vorumaa/voru-mp-2030/>

²⁷ Nursipalu harjutusvälja arendusprogramm, 28.08.2023, kättesaadav: <https://www.kaitseinvesteeringud.ee/nursipalu-laiendus/>

²⁸ Nursipalu harjutusvälja ja selle ümbruse rohevõrgustiku eksperthinnang, 2011, <https://acrobat.adobe.com/link/review?uri=urn:aaid:scds:US:ae065f69-b119-321e-ac15-0515f089e70b>

eesmärk osaliselt ka saavutatud (s.t. esialgset arendusplaani, mis oli KSH koostamise ajal, muudeti rohevõrgustiku ekspertiisi silmas pidades). Nursipalu harjutusvälja laiendamisplaaniga seoses ei ole hinnatud, kuidas arendus võiks mõjutada riikliku tähtsusega roheline võrgustiku tugiala toimimist.

“Antsla valla üldplaneeringu rohevõrgustiku analüüsis” tehakse ettepanek liita rohevõrgustiku koosseisu Mustjõe lõik valla idapiiril (Piisi ja Luhametsa külas). Jõe idakallas, mis jääb Rõuge valda, kuulub Vagula tugiala koosseisu. Kallasrada mõlemal pool jõe kallast peab olema pidev, seetõttu on tehtud ettepanek rohevõrgustiku laiendamiseks ka Mustjõe läänekaldale. Olemasolevad kaldakooslused on valdavalt looduslikus seisundis metsa- ja rohumaad, osaliselt on tegemist Natura lamminiitidega. Lisaks tehakse ettepanek hõlmata rohevõrgustikku ühtne metsaala, mis paikneb Luhametsa ja Piisi külades²⁹. Planeeritavast rohekoridorist kattuks Mustjõeäärne osa laiendatava harjutusvälja alaga. Seega on nähtud vajadust roheline võrgustiku tugiala laiendamist Luhametsa ja Piisi külade suunal.

PÕHJENDUSED KAITSTAVA LOODUSOBJEKTI VÄLIS- JA VÖÖNDITE PIIRI KULGEMISE KOHTA

Kaitseala vööndid jaguneks: loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd. Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil Lisas 2.

Planeeritava kaitseala välispiir on valitud lähtudes järgmistest kriteeriumitest:

- a) et alale jääks võimalikult vähe eramaid, kaitstav ala asuks valdavalt riigimaal,
- b) kõik olulised loodusväärtused saaks kaitsealaga hõlmatud (nt vääriselupaigad),
- c) ala hõlmaks traditsioonilisi maastikke, mille majandatavad osad võiks jääda piiranguvööndisse,
- d) ala sisse jääks militaarala, kuna see võimaldaks militaarala kasutuse keskkonnakoormusest lähtuvalt võimalikult hästi läbi mõelda ja planeerida tegevused nii, et oleks tagatud nii militaarvaldkonna vajadused kui loodus- ja elukeskkonna kaitse.

Vööndite piiride määramisel lähtutu juba praegu Keretü ja Timmase looduskaitsealade sihtkaitsevööndite piiridest. Lisaks neile tehakse käesoleva taotlusega ettepanek täiendavate sihtkaitsealade loomiseks. Nende piiride määramise aluseks võeti:

- a) vääriselupaikade paiknemine, nende kontsentratsioon piirkonnas,
- b) rohekoridoride ja roheline võrgustiku tuumalade paiknemine,
- c) praegu olemasolevate sihtkaitsevööndite paiknemine Timmase ja Keretü looduskaitsealadel,
- d) I kaitsekategooria (teadaolevate) liikide püsielupaigad,
- e) II ja III kaitsekategooria (teadaolevate) liikide elu-, või kasvukohad,
- f) pärandkultuuriobjektide ja muinsuskaitseobjektide paiknemine,
- g) olemasolevate Natura alade paiknemine

²⁹ Antsla valla üldplaneeringu rohevõrgustiku analüüsis, lk 18, 2020

<https://acrobat.adobe.com/link/review?uri=urn:aaid:scds:US:26fe70b3-aa22-37cf-9813-7121a588bd48>

- h) põllumajanduses ja metsanduses kasutusel olevate maade paiknemine;
- i) suurveepirkonnad.

PÕHJENDUSED KAITSEKORRA KOHTA

Käesolevaga tehakse ettepanek tsoneeriga kaitseala järgmiselt (vt Lisa 2):

1. luua **kaks loodusreservaati** - üks Timmasel, teine Keretü looduskaitsealal;
2. luua täiendavalt **sihtkaitsevööndeid** kõrge kaitseväärtuse säilitamiseks ja tagamaks liikide ja vääriselupaikade kaitse
3. luua loodusalade killustamise vältimiseks **piiranguvöönd**, kus piirangud oleksid leebemad, kuid samas tagaksid elupaikade ja liikide kaitse, elukeskkonna kaitse.

Loodusreservaat:

1. Keretü loodusreservaat - hõlmaks Keretü sooala tuumiku (praegusest Keretü sihtkaitsevööndist osa, mis jääb sooala tuumikusse)
2. Timmase loodusreservaat - hõlmaks Timmase looduskaitsealala Rõuge jõega piirnevat sihtkaitsevööndit (praegust Metsa sihtkaitsevööndit)

Kaitsekord loodusreservaadis lähtuks Looduskaitseseaduses § 29 sätestatust:

- (1) Loodusreservaat on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veela, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena.
- (2) Loodusreservaadis on keelatud igasugune inimtegevus, sealhulgas inimeste viibimine, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 4 sätestatud juhtudel.
- (3) Inimeste viibimine loodusreservaadis on lubatud järelevalve ja päästetööde ning loodusobjekti valitsemise ja kaitse korraldamise eesmärgil.
- (4) Teadustegevuse ning loodusobjektide seisundi jälgimise ja hindamise eesmärgil tohib loodusreservaadis viibida kaitseala valitseja nõusolekul.

Sihtkaitsevöönd:

Alal paikneks järgmised sihtkaitsevööndid:

1. Timmase sihtkaitsevöönd - hõlmaks praegusi Marja ja Kaldsihi sihtkaitsevööndeid ja Timmase piiranguvööndit.
2. Keretü sihtkaitsevöönd - hõlmaks praegusi Nursipalu, Tsirgupalu, Keretü, Lükka, Kanarbiku ja Mustjõe sihtkaitsevööndeid ja laienuks Lükka suunas hõlmates sealseid vääriselupaiku ja kaitsealuste liikide püselupaiku.
3. Tiiu sihtkaitsevöönd - hõlmaks I kaitsekategooria liikide elupaiku ja vääriselupaiku
4. Mustassaare sihtkaitsevöönd - hõlmaks metsise püselupaiku ja vääriselupaiku
5. Luhametsa sihtkaitsevöönd - (selguse mõttes võib ka nimetada kolme erineva nimetusega) - hõlmaks metsise püselupaiku ja mitmeid vääriselupaiku
6. Metsniku sihtkaitsevöönd - hõlmaks kaitsealuste liikide elupaiku (sh erinevad nahkhiirte liigid, vanu ja mitmeilmelisi metsamaid, niite, vääriselupaiku
7. Baasi sihtkaitsevöönd - hõlmaks vääriselupaiku ja kaitsealuste liikide püselupaiku, vanu ja eriilmelisi metsakooslusi, samuti Pärlijõe jõeäärset lindude toitmisala

8. Sänapalude sihtkaitsevöönd - hõlmaks mitmeid vääriselupaiku, kultuurimälestist, aitaks kaitsta piirkonnale omaseid männimetsi.

Kaitsekord sihtkaitsevööndites lähtuks Looduskaitse seaduses § 30 sätestatust.

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on sihtkaitsevööndis keelatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) loodusvarade kasutamine;
- 3) uute ehitiste püstitamine;
- 4) inimeste viibimine kaitsealuste liikide elupaigas, kasvukohas ja
- 5) sõiduki, maastikusõiduki või ujuvvahendiga sõitmine;
- 6) telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine.

Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktidega 4 ja 5 kehtestatud keeld ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele ning kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele.

Kaitstava loodusobjekti säilitamiseks vajalike tegevustena või tegevustena, mis seda objekti ei kahjusta, võib sihtkaitsevööndis kaitse-eeskirjaga lubada:

- 1) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutoid ja veerežiimi taastamist;
- 2) koosluse kujundamist vastavalt kaitse eesmärgile;
- 3) marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumist;
- 4) jahipidamist;
- 5) kalapüüki;
- 6) tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu, kaitseala või riigikaitse tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustöid;
- 7) poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust;

Täpsemad tingimused, sh liikumispiirangute vajadus ja rakendamine töötatakse välja sihtkaitsevööndite kaupa kaitse-eeskirjade koostamise käigus.

Piiranguvööndis:

Piiranguvöönd hõlmaks kogu ülejäänud loodava rahvusparki ala, mis ei jää reservaatide ega sihtkaitsevööndite alla.

Piiranguvöönd on kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades käesoleva seadusega sätestatud kitsendusi.

Kaitsekord piiranguvööndis kehtestatakse astavalt Looduskaitse seaduse § 31 sätestatule:

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis keelatud:

- 1) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 2) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 3) maavara kaevandamine;
- 4) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 5) uuendusraie;
- 6) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine;
- 8) ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamine ning ehitise väliskonstruktsioonide muutmine;

- 9) jahipidamine ja kalapüük;
- 10) sõidukiga, maastikusõidukiga või ujuv vahendiga sõitmine, välja arvatud liinirajatiste hooldamiseks vajalikeks töödeks ja maatulundusmaal metsamajandustöödeks või põllumajandustöödeks;
- 11) telkimine, lõkketegemine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas;

Kaitse-eeskirjaga võib seada erisusi selliselt, et poleks takistatud maastikul liikumine sõidukitega, mis täidavad riigikaitse eesmärki. Kaitse-eeskirja kehtestamisel saab arvestada “Nursipalu harjutusvälja taluvuskoormuse hindamine (taimestik + kooslused) eksperthinnangut”³⁰ ja “Nursipalu harjutusvälja ja selle ümbruse rohevõrgustiku eksperthinnangut”³¹.

Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada tingimusi maastikuilme ning koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks ning keelata puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kui kaitse-eeskirjaga on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, võib kaitseala valitseja seda lubada juhul, kui pinnas võimaldab.

Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele ja kujule ning metsa vanusekoosseisule metsaseaduses sätestatud erinevaid piiranguid ning raie tegemise ajapiiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitsealuse liigi säilimiseks ja elutingimuste parandamiseks.

KAITSE ALLA VÕTMISE JA KAITSE KORRALDAMISEGA SEOTUD KULUTUSTE HINNANG

Kaitseala paikneb põhiosas riigimaal.

Kohalikule omavalitsusele laekuva maamaksu vähenemist ei ole ette näha kuna riigikaitse eest makstav tasu on nagunii väike. Pigem annaks kaitseala moodustamine kohalikele omavalitsustele kindlustunnet, et ka riik toetab piirkonna elukeskkonna säilimist, mis otseselt mõjutab piirkonnas elavate inimeste arvu ja mis omakorda on otseselt seotud kohalike omavalitsuste sissetulekutega. Kohalikud omavalitsused (Rõuge, Antsla, ja Võru vald) ei ole oma üldplaneeringutes ega maakonnaplaneeringus Nursipalu harjutusvälja laiendamist ette näinud ja on juhtinud tähelepanu (sh Võrumaa Arenduskeskus) kompensatsioonimeetmetele ja vajalikule dialoogile elukeskkonna kaitsmiseks.

Lähtuvalt **looduskaitseaduse §-st 8 lg 3** palume sõltumatu ekspertiisi tellimist ettepanekus nimetatud loodusobjektide kaitse alla võtmise põhjendatuse ja kavandatavate piirangute hindamiseks. **Samuti soovime tungivalt, et peatataks kõik haldusaktide (sh raieload, metsateatised jms) menetlused ja tühistatakse**

---

³⁰ Hendrikson ja KO, 2011, “Nursipalu harjutusvälja taluvuskoormuse hindamine (taimestik + kooslused) eksperthinnangut”

³¹ Hendrikson ja Ko, 2011, “Nursipalu harjutusvälja ja selle ümbruse rohevõrgustiku eksperthinnang”

kooskõlastatud tegevusload, mis võivad mõjutada ettepanekus nimetatud objekti seisundit.

LISAD:

1. Nursipalu rahvuspargi välispiir ja asukoht.
2. Nursipalu rahvuspargi vööndid.

Lugupidamisega
Maarika Niidumaa
MTÜ Meie Nursipalu
Juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/